

2011-ci ilin yanvar-dekabr ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

TƏDİYƏ BALANSI¹

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2011-ci ilin yanvar-dekabr aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2011-ci ilin yanvar-dekabr aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 25.7 mlrd. \$ olmuşdur.

Tədiyə balansının əsas göstəriciləri

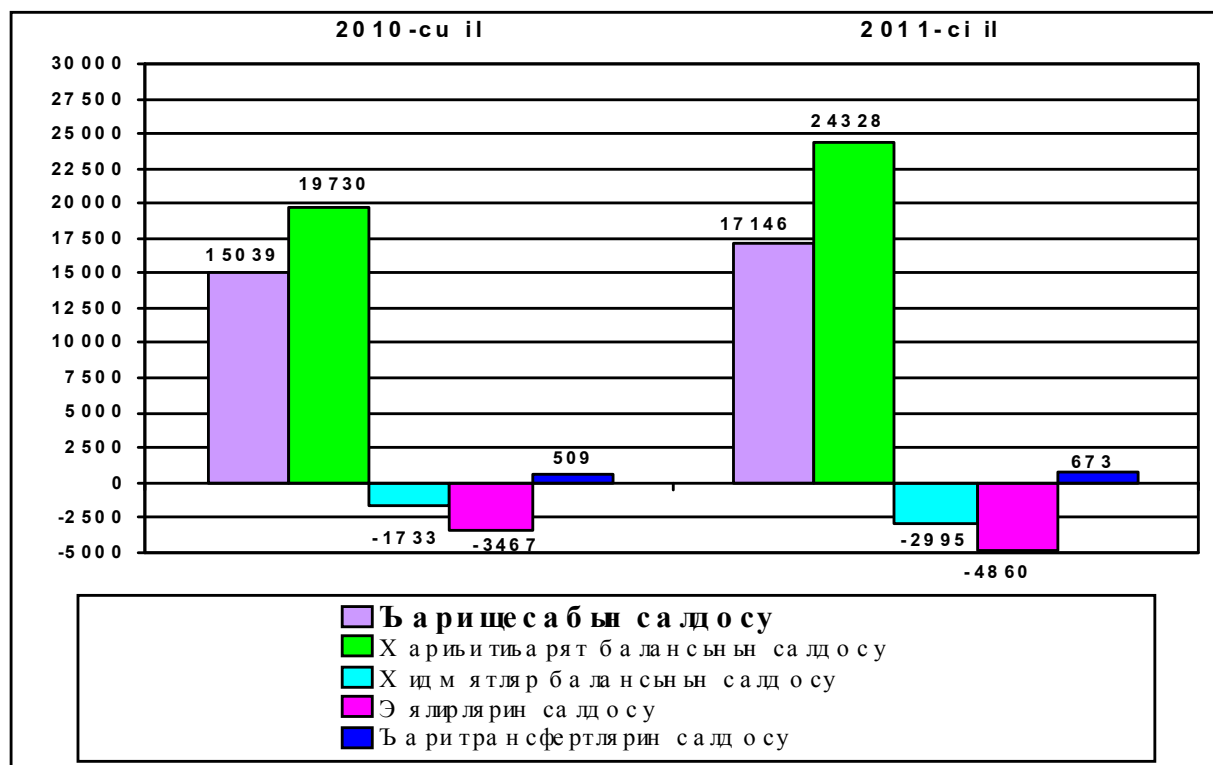
	Mln. \$	
	2010-cu il	2011-ci il
<i>I. Cari əməliyyatlar hesabının saldosu</i>	15039.6	17146.1
Xarici ticarət balansı	19730.4	24328.4
Xidmətlər balansı	-1732.9	-2995.8
Gəlirlər balansı	-3467.0	-4859.8
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-3591.8	-5148.8
Cari transfertlər balansı	509.1	673.3
<i>II. Kapitalın və maliyyənin hərəkəti hesabının saldosu</i>	-4578.4	-4789.9
Birbaşa investisiyalar	329.1	912.6
- Azərbaycanca cəlb olunmuş	3347.3	4443.9
- Xaricə yönəldilmiş	-235.7	-554.0
- İnvestisiyaların repatriasiyası	-2782.5	-2977.3
Kreditlər və digər investisiyalar	-4909.5	-5722.5
Neft bonusu	2.0	20.0
<i>III. Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)</i>	10461.2	12356.2

Cari əməliyyatlar hesabı

2011-ci ilin yanvar-dekabr aylarında cari əməliyyatlar hesabında 17.1 mlrd. \$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 25.5 mlrd. \$ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 8.4 mlrd. \$ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

¹ Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf sahifəsinə müraciət edilə bilər.

Mln. \$

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 44.7 mlrd. \$ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı* 24.3 mlrd. \$ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.

2011-ci ilin yanvar-dekabr aylarında Azərbaycanın dünyanın 153-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 12.5%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 87.5%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, Fransa, ABŞ, Birləşmiş Krallıq, Rusiya, Türkiyə, Almaniya, Ukrayna, Yaponiya və İndoneziya ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 73.3% təşkil etmişdir).

2011-ci ilin yanvar-dekabr aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabilləri

(Mln. \$)

	<i>Əmtəə dövriyyəsi</i>	<i>İxrac</i>	<i>İdxal</i>	<i>Saldo</i>
<i>İtaliya</i>	9595	9341	254	+9087
<i>Fransa</i>	4638	4039	599	+3440
<i>ABŞ</i>	4086	3511	575	+2936
<i>B.Krallıq</i>	3350	2853	497	+2356
<i>Rusiya Federasiyası</i>	2884	1252	1632	-380
<i>Türkiyə</i>	2841	1624	1217	+407
<i>Almaniya</i>	1569	527	1042	-515
<i>Ukrayna</i>	1443	931	512	+419
<i>Yaponiya</i>	1404	1185	219	+966
<i>İndoneziya</i>	926	913	13	+900
<i>Başqaları</i>	11925	8319	3606	+4713
<i>Cəmi</i>	44661	34495	10166	+24329
<i>O cümlədən:</i>				
<i>MDB dövlətləri</i>	5576	3075	2501	+574
<i>Digər dövlətlər</i>	39085	31420	7665	+23755

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 34.5 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 95.3% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 31.6 mlrd. \$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 1.8 mlrd. \$-ı neft emalı məhsullarının, 29.8 mlrd. \$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 28.2 mlrd. \$-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 1.6 mlrd. \$-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 114.4 mln.\$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 1500.4 mln. \$ isə ARDNŞ-nin payına düşür.

2011-ci ilin yanvar-dekabr aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilə nisbətən 18.7% artaraq 1623.9 mln.\$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturunu

	2010-cu il		2011-ci il	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İxrac - cəmi	26476.0	100.0	34494.9	100.0
o cümlədən:				
1.Yanacaq-xammal məhsulları	25398.6	95.9	33435.6	96.9
- neft-qaz məhsulları	25107.5	94.8	32871.0	95.3
- digər xammal	291.1	1.1	564.6	1.6
2.Maşın və avadanlıq	336.1	1.3	177.7	0.5
3.İstehlak malları	725.6	2.7	841.1	2.5
4.Digər mallar	15.7	0.1	40.5	0.1

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 10.2 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 3884.1 mln. \$ olmuş, bunun da 1267.7 mln. \$-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturunu

	2010-cu il		2011-ci il	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	6745.6	100.0	10166.5	100.0
o cümlədən:				
1.İstehlak malları	2954.3	43.8	3884.1	38.2
- ərzaq məhsulları	1050.4	15.6	1267.7	12.5
- digərləri	1903.9	28.2	2616.4	25.7
2.İnvestisiya yönümlü mallar	689.0	10.2	1008.4	9.9
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	559.0	8.3	877.5	8.6
- digərləri	130.0	1.9	130.9	1.3
3. Digər mallar	3102.3	46.0	5274.0	51.9

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 9.9% təşkil edərək 1008.4 mln. \$ olmuşdur. Bunun 87%-ni

beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 5274.0 mln. \$ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2011-ci ilin yanvar-dekabr aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 8435.0 mln. \$ təşkil etmişdir. Bunun 5715.4 mln. \$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 2719.6 mln. \$ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 20.5%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 1727.8 mln. \$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 55.5%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 768.5 mln. \$ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 1287.3 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 36.1%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri əvvəlki ilə nisbətən 2.2 dəfə artaraq 1689.0 mln. \$ məbləğində olmuşdur. Bunun 62.3%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsinə xüsusi çəkisi 15.9% təşkil etmişdir.

Gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 6897.3 mln. \$-a çatmışdır. Bunun 85.2%-ni (5878.6 mln. \$) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (4640.3 mln. \$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (141.3 mln. \$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (248.6 mln. \$) təşkil edir.

Cari transfertlər balansı

Cari transfertlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 3091.3 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 60.9%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Cari transfertlər üzrə ümumi daxilolmaların 94.1%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 1.7%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 4.2%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, cari transfertlər üzrə əməliyyatların müsbət saldosu 673.3 mln. \$ təşkil etmişdir.

Kapitalın və maliyyənin hərəkəti

2011-ci ilin yanvar-dekabr aylarında xaricdən cəlb olunmuş kapitalın ümumi həcmi 8.1 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların və xarici kreditlərin hesabına formalaşmışdır.

Cəlb olunmuş xarici kapitalın strukturu

	2010-cu il		2011-ci il	
	Mln. \$-la	Xüsusi çəkisi, %-lə	Mln. \$-la	Xüsusi çəkisi, %-lə
Birbaşa investisiyalar	3347.3	40.3	4443.9	54.8
- neft-qaz sektoru	2573.4	31.0	3465.6	42.7
- digər sektorlar	773.9	9.3	978.3	12.1
Kreditlər və digər investisiyalar	4966.2	59.7	3651.0	45.0
- dövlət təminatlı kreditlər	735.5	8.8	1255.1	15.5
- dövlət təminatı olmayan kreditlər	2635.3	31.7	2053.0	25.3
- neft-qaz sektoru	667.6	8.0	706.0	8.7
- banklar	1686.6	20.3	828.9	10.2
- digərləri	281.1	3.4	518.1	6.4
- digər investisiyalar	1595.4	19.2	342.9	4.2
Neft bonusu	2.0	-	20.0	0.2
C Ə M İ	8315.5	100.0	8114.9	100.0

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 4.4 mlrd. \$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 78% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreyşn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 978.3 mln. \$ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcmnin 22%-ni təşkil etmişdir.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və digər investisiyalar formasında cəlb olunmuş sərmayələrin xüsusi çəkisi xarici kapitalın strukturunda 45% (3651.0 mln. \$) təşkil etmişdir. Bu məbləğ əsasən birbaşa dövlət və dövlət təminatlı, neft-qaz sektoru və banklar tərəfindən cəlb edilmiş kreditlər hesabına formalaşmışdır. Kreditlərin 37.9%-i

(1255.1 mln. \$) birbaşa dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlər (beynəlxalq maliyyə və digər təşkilatlar tərəfindən ayrılmış kreditlər), 62%-i (2053.0 mln. \$) isə dövlət təminatı olmayan kreditlərdir ki, bunun da 828.9 mln. \$-ı banklar, 706.0 mln. \$-ı neft-qaz sektoru, 518.1 mln. \$-ı isə digər müəssisələr və firmalar tərəfindən cəlb olunmuşdur.

Əvvəlki dövrlərdə cəlb olunmuş kreditlər üzrə 2236.1 mln. \$ geri qaytarılmışdır. Qaytarılmış kreditlərin 43.4%-i (969.5 mln. \$) bank sisteminin, 13.7%-i (306.9 mln. \$) dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlərin, 25.8%-i (577.4 mln. \$) neft-qaz sektorunun, 17.1%-i (382.3 mln. \$) isə digər müəssisələr və firmaların payına düşür.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 12356 mln. \$ məbləğində artmışdır.